

”تۇنق سۇ، جاسل تاۋ“ جاڭا كارتيناسن بىرگە تۇلعالادى

(باسى 1 – بەتتە)

وتكەندە ەرەكشە ناشار ەكولوگيالق ۇرئا تارم وزەنى الابنىڭ ەكونوميكاسىنىڭ، قوعام–نىڭ باياندى دامۇئا تۇساۋ بولسپ كەلگەن باستى فاكور بولاتىن. قۇمتاغ جانە تاكالماكان 2 ۇلكەن ُشولى جەكە – جەكە ەكى جاعانان 360 كىلومەتر كەڭەيىپ، تارم وزەننىڭ تومەند–كى اعارىنىڭ جاسل ەكولوگيالق قالىقتسى قا–تەردە قالعان – دى.

2001 – جىلى بېڭتۇان 2 – شىسى 31 – تۇا–نىنىڭ قىزمەتكەرى جوۋ چىياڭ تارم وزەننىڭ تومەنگى اعارىنداى ۇبىنەن اتتانىپ، 10 جىلعا سوزىلعان سەرگەلدەڭ تۇرمىسن باستايدى. ”سول كەزدەگى ەكولوگيالق ورتا ُبىزدىڭ وندىرىسمىزگە، تۇرمىسمىزعا ۇيلەسمىسز بولدى“، – دەيدى جوۋ چياڭ.

ەكولوگيالق سۇدىڭ تولاسسىز جىبەرىلد–ۇبەن تارم وزەنىندە وزگەرسى جارىققا شقتى، 312 – مەملەكەت تاسى جولى جەلىسى بويىنداى ەكولوگيالق كاريدوردىڭ تىرش–لىك تىنىسى قايتالاي مازدادى. 2011 – جىلى جوۋ چىياڭ اۋىلنا قايتا ورائىپ، وسى زامانىى تاسىلدەردەن پايدالانىپ ماقتا ەگىپ، تۇرمىسى كۇننەن – كۇنگە جاقساردى. ول تۇروران جەردەن 300 كىلومەتر قاشتىقتىناعى چارقلىق اۋداننىڭ ساپالى شىلانى 312 – مەملەكەت تاسى جولمەن بۇكىل ەلدىڭ جەر – جەرىنە تولاسسىز جەتكىزىلدى، جەمىس ورمانىن ما–ئىزدى ُتاسىل ەتكەن چارقلىق اۋدانى جاسىل ُپۇلسى جامىلۇمەن بىرگە، شىنجياڭداى جان باسىندىق ورتاشا كىرىسى ەڭ جوعارى اۋادا–داردىڭ بىرىنە اينالدى.

تەك قانا تومەنگى اعارعا سۇ جىبەرۋەن بۇكىنگى تاڭدا نۇتاسى اعارعا ەكولوگيالق تو–لىقتاما سۇ جەتكىزۋگە دەيىن، تارم وزەنىن جونگە سالۇ جەنتىستىگى ۇزدىكىسز كەڭەيىپ، تاكالماكان ُشولى جىيەگىندەگى ەكولوگيالق قالىقلىق رولى جىل ساين كۇشەيىپ، اقسۇدان كورالعا دەيىن جەلى بويىنداى كوپتەگەن قالالاردىڭ دامۇ جاعدايى بارعان ساين جاقسار–دى.

”بۇرىندارى بۇقارا ُومىر سۇرۇگە تالىپ–ناتىن‘، قازىر ادامدار ُەكولوگياغا تالىپناتىن‘ بولدى“. باس شۇجى شي جىنپىڭ: تاۋدىڭ ماڭغى جاسىل، سۇدىڭ ماڭغى تۇنىق، اۋانىڭ قاشاندا تازا بولۇنا، ناماشا ەكولوگالىق ورتا–نىڭ حالىقتىڭ تۇرمىس ساپاسىنىڭ جوعارىلاۋ تۇيىنىنە اينالۇنا مۇمكىندىك جاساۋ كەرەك دەگەن بولاتىن. مەن بۇل اقسۇ قالا قۇرىلىس–نىڭ بەنالىسى“، – دەدى اقسۇ ايماقىتىق پارتكوم–نىڭ شۇجىى دوۋ ۇانگۇي.

1800 مۇلىق اقسۇ مەملەكەتتىك سازدىق باقشاسىندا جابايى گۇل، بالدىر، جىلاۋىق تال كىرىسە وسكەن جاسىل القاپ ۇلكەندى – كە–شىلى 20 نەشە تابىيىى كولمەن جاراسىم تاۋىپ، اسەم كورنىسى قالىپتاستىرعان. ورمان باقشاسى جاسىل ُپۇلسى جامىلعان، باقشانى ارالاسماڭىز، بار الاپتىڭ جاسىل نۇسپەن كوكمەرلىگەنن كورەسىز.

ناماشا ەكولوگيالق ورتا اقسۇ قالاسنا انا–عۇرلىم كوپ دامۇ مۇمكىندىگىن سىيلادى. ەكو–نومىكا – ساۋدا اينالىمى مەن كاسىپ سالاسى دامۇنىنىڭ ارقاسىندا ُار ۇلت بۇقاراسىنىڭ كىرىسى ۇزدىكىسز ارتتى.

تيانشانىڭ نۇستىگى مەن تەرىستىگىندە–گى ەكولوگيالق ورتانى قورعاۋدىڭ بەلسەند–دى ارەكەتى شىنجياڭعا ُتپىتى دە كەڭ ەكو–نوميكالىق، قوعامدىق دامۇ كەڭىستىگىن ازىر–

لەۋدە.

قورشاعان ورتانى قورعاۋ دامۇسەنىن كۇشەيتتى

تاشقورعان تاجىك اۋتونوميالى اۋدانى ماريباڭ اۋلىي پىل قىستاعىندا بەتكەيدە تۇرىپ السىقا كوز سالسامىز، سولەن ُبىر” سىزىقتىڭ” شوقىعا قاراي سوزىلىپ بارىپ، ەڭ اقىرىندا بۇلت اراسنا ُسىڭىپ كەتەتىندىگىن كورەسىز. سول جول وتكەندەگى قاس تاسى كەنىنە تۇتا–

سادى. بۇگىنگى تاڭدا كەن رايونى تۇبەگەيلى جابىلدى، ول جول تاۋ ەشىكىنىڭ سايرانباعىنا اينالدى.

قاس تاسى بۇرىن پىل قىستاعنىڭ كەدەي–لىكىتەن ارىلۇنىنىڭ ُۆمىتى بولاتىن، الايدا گۇرىل–دەگەن داۋىسى پامىر ُستىرتىنىنىڭ تىنىشتىعەن بۇزدى، جابايى حايۋاناتتار ۇركىپ قاشقاندا، جەرگىلىكتى ۇكىمەت مۇنى توقتاتۇدى بەلگىلە–دى. 2018 – جىلدىن باستاپ تاشقورعاندا 8 ورنىنداى كەن رايونى ركەس – تىركەس جا–بىلىپ، 1053.97 گەكتار وسىمدىك جامىلعىسى قالىپنا كەلتىرىلدى. ەكولوگيالق ورتانىى قورعاۋ مەن ەكونوميكانى دامىتۇ سىندى ەكى قىين تۇيىنگە ُدوپ كەلگەندە ادامدار الدىڭ–ەسىن تاڭدادى.

”قورشاعان ورتانى بوداۋعا بەرسەك، ُبىزدىڭ كەدەيلىكتەن ارىلۇمىز اناعۇرلىم ور–نقتى، اناعۇرلىم باياندى بولمايدى“، – دەدى تاشقورعان تاجىك اۋتونوميالى اۋدانى كەدەيلەر–دى سۇبەمەلدەۋ – وركەندەتۇ گەڭسەسىنىڭ مەڭگەرۋشىسى ەركىن يۇساين.

شىنمەن وسىلاي، تاشقورعان 2019 – جىلدىڭ سونىندا كەدەيلىك قالىپەن ُساتتى ىلىپ تاستادى، بۇكىل اۋدانداى 4051 وتباسىند–داى جالپى 16 مىڭ 518 ادام كەدەيلىك تۇرمىس–قا قوش ايتتى. شار تارابقا تۇتاسقان جاڭا جول ُارىبىر قىستاقىتى اۋدان قالاشىمەن جالعاپ، ُتۇرلى كاسىپ سالاسىنىڭ دامۇ ورايىن ادام–داردىڭ الدىنا اكەلدى. شەكارا قورعاۋشى، ەكولوگيالق تولەم، باسقا كاسىپ سالاسىنا ويىستىرىپ جۇمىستاندىرۇ، قوعامدىق قامتاما–سىزداندىرۇدىڭ تومەنگى شىگىنەن تۇسىرمەۋ سىياقتى كوپتەگەن ارىنالار كەدەيلىكتەن ارىلۇعا ُتپىتى دە سارقىلماس قوزعاۋشى كۇش ۇستە–دى.

التاي تاۋىنىڭ وڭىتۇسىنىك بونكىرىندە التاي ايماعى 77 كەندى جاۋىپ، ەكولوگيالق ورتانى قالىپنا كەلتىرىپ، جونگە سالىدى؛ ُۇرىمجى اۋدانىنىڭ خوۋشيا وڭىرىندە ونەر–كاسىپ تۇگەلدەي كوشرىلىپ، ادامزات قىمە–لىنىنىڭ نىقايى بىرتىندەپ ازايىتىلدى؛ كوشرىل–گەن كاسىپورىنداردىڭ جۇمىسىشى – قىزمەت–كەرلەرى لايقىتى ورنالاستىرىلىپ، ساياحات كاسىبىن دامىتۇ تاۋ قويىناۋنىان كوشىپ تۇسكەن مالشىلاردىڭ اناعۇرلىم تاماشا تۇرمىس كەشىرۇنە مۇمكىندىك جاسادى. 2 جىلدىن اسا باقلاۋ، ەستەلىككە اۋ ارقىلى حايۋاناتتاردى قورعاۋ حالىقتىق ۇيمى” خوۋاڭيە شىنجياڭنىڭ” جاۋاپتىسى شېڭ رۇي وتكەندە ُبىر مەزەت ادامزات قىمىلىنىڭ نىقىلىنان خوۋشيا وڭىرىنەن كەتكەنىنە نەشە 10 جىىل بولعان قوڭىر ايۇدىڭ بۇگىندەرى قايتا ورائعان–دىمەن بايقادى.

تاڭداۋ بارىسىندا شىنجياڭنىڭ ەكولوگيا–لىق ورتاسىن قورعاۋ جالپى بەتتىك كۇشەيدى، كەدەيلىكتەن ارىلتۇدان قامال اۋ ارەكەتى ور–نقتى العا ىلگەرىلەدى. 2019 – جىلدىڭ سونىغا دەيىن نۇتاس شىنجياڭدا جالپى 2 مىللىيون 923 مىڭ 200 ادام كەدەيلىكتەن ارىلدى، 25 كەدەي اۋدان كەدەيلىك قالىپەن ىلىپ تاستادى، كەدەي–لىكىنىڭ تۇلۇ سالىستىرماسى 2013 – جىلدىڭ سونىنداى %19.4تەن %1.24كە تومەندەدى. كەزەكتە كەدەيلىكتەن ارىلتۇدان قامال اۋدىڭ شەشۇشى شايقاسىن جۇرگىزىۋدىڭ دابىلى قاعىل–دى، ادامدار ەڭ سوگىى كەدەيلىك قامالنا جالپى شاۋىلعا ُوتتى.

جاسىل نۇستى قورعاپ، دوتىڭەلك داۋلەتتى تۇرمىس كەشىردى

قاناس، نارات، كوكتوعاي، تيانشان ۇلكەن اڭعارى… بۇگىنگى تاڭدا ەل ُشى – سىرتىندا اتى ايگىلى وسى كورنىسى وڭىرلەرى بارعان ساين كورىكىنەنە تۇسۇدە. وسى كور–كەمدىك ساياحات كاسىبى ارقىلى كەدەيلىكتەن ارىلىپ بايۇ بارىسىندا ادامداردىڭ وزدەرىنە وي جۇگىرتۇنەن كەلگەن. بۇگىندەرى تۇنىق سۇ، جاسىل تاۋ الدىندا، ادامدار ەكولوگيالق ورتانى

قورعاۋدىڭ ُمانى جونىندەگى تانىمىدارىن ۇز–دىكىسز تەرەڭدەتىپ، ونى ۇزدىكىسز تۇردە ارەكەتتەرىنە اينالدىرىپ، تۇنىق سۇ مەن جاسىل تاۋدىڭ ُتپىتى دە باياندى بولۇنا مۇە–كىندىك جاسادى.

”ساياحاتتىڭ دامۇى بارعان ساين جاق–ساردى، كىمىنىڭ ُيىنىڭ بولمەسى كوپ بولسا، سول ُيى اناعۇرلىم كوپ اقشا تابا الاتىن بولدى، سونمەن قىستاقتا ُوز الدىنا بەتالدى سالعان ۇيلەر بارعان ساين كوبەيدى، مەن دە مۇنىڭ قاتارىنا قوسىلدىم. ناتىيجەدە قىستاقتا بوس جەر بارعان ساين ازايدى، قورشاعان ورتا بارغان ساين ناشارلادى، اۋەلگى كەلبەتتى جوق بولدى، سونداي – اق ُبىر مەزەت قىس–تاقىنىڭ تابىيى كورنىسىن ُبۇلدىردى“، – دەدى قاناس كورنىسى ُوڭىرىنىڭ قوم قىستاعىنداى مەيرانبەك خالىق گۇل – ُشوپ ۇرىمەن شاشا ُجۇرىپ وتكەندى ەسنە الا.

”بۇلاي كەتە بەرسە، قىستاعىمىزدىڭ باۋراۋ قۇاتى قايدىان بولسىن؟ ازعاتتاي پايدانى كوزدەپ، قورشاعان ورتانى بۇلدىرسەك، قا–تەرلى اينالىم قالىپتاسادى“، – دەدى مەيرانبەك. 2017 – جىلى قاناس كورنىسى ُوڭىرى قورشا–عان ورتاعا رەتتەۋ – وڭماۋ جۇرگىزگەندە مەيد–رانبەك قوس قولداپ قۇاتتاپ، قىستاق تۇرىمىند–دارىمەن بىرگە ُوزى سالىپ العان ُيىىن شاعىپ تاستادى.

مۇنداى جاعداى مەن وزگەرىس كوپتە–گەن كورنىسى وڭىرلەرىندە كورىلدى، سانسىز–داعان ساياحاتپەن اينالىسۇشىلاردىڭ بارلىعى ”كوز الداىعا قاراۋدان“ – بولاشاققا كوز جە–بەرۇگە” قاراي بۇرىلىس جاسادى. تابىيى كور–كەمدىك پەن وركەنبەتتىڭ شۇاعى شىنجياڭ سا–ياحاتىنىڭ باۋراۋ قۇاتىن ۇزدىكىسز كۇشەيتتى، 2019 – جىلى شىنجياڭ قابىلداغان ساياحاتشى 200 مىللىيون ادام – رەتتىك تارىيىي سىياتىنى ناتىيجە جاراتىپ، ساياحات كىرىسى 345 مىلليارد 265 مىللىيون يۇانعا جەتىپ، جەكە – جەكە %41.6 جانە %40.4 ارتتى.

شونجى اۋدانىندا 16 مىڭ مۇ جەردەگى وركانىكالى ُبيداى ُراقيسى اۋىل – قالاشتىقار–عا تارالىپ، جەرگىلىكتى ورنىنىڭ يىتەرەت جە–لىسىندە، يىتەرەت جەلىسىنەن تىس ساتىلۇى ەڭ كۇسەت بولعان ەرەكشە اۋىل شارۋاشى–لىق ونىمىنە اينالدى. ”بىمىزدىڭ بانجىبەگوۋ قىلالشىى ياۋجانزى قىستاعىمىزدىڭ ُبيدايى ەۋروپا وداعىنىڭ ساپا تۇراقتاندىرۇنىان ُوتتى، وركانىكالى ُبيداى شىنجياڭنان شىعا–رىلىپ قانا قالماستان، دۇنيە جۇزىنە دە بەتتەيى الادى“، – دەدى شونجى اۋاندىق اۋىل شارۋاشىلىق تەخنىكاسىن جالپىلاستىرۇ ور–تالىعىنىڭ اگرونومى ما جاۋتىيىڭ.

2019 – جىلى شىنجياڭ اۋلا تىڭايىقىشىنان جالپى 56 مىللىيون توننا ۇندىردى، وركانىكا–لى تىڭايىقىشى پايدالانۇ مولشەرى 57 مىللىيون 830 مىڭ تونناعا جەتتى، ساباندى اتىزعا قايتارۇ اۋماعى 37 مىللىيون 820 مىڭ مۇعا جەتتى، اۋىل – قىستاقتا سۇدىڭ اعىن، شاپىلۇ ارقىلى لاستانۇى ُونىمدى تىزگىندەلدى. تۇتاس رايونىمىزدا اۋىل شارۋاشىلىق دارىلە–رىن، جىيمىالق تىڭايىقىشى سىتەتۇ مولشەرى تۇگەلدەي تومەندەدى. وسى ساندى مال–مەنتەردىڭ ەڭ الدىڭغى لەگىندە اۋىل شار–ۋاشىلىعىنىڭ باياندى دامۇىن جۇزەگە اسىرۇ جولىندا كوز الداى مۇددەدەن ۇاز كەشكەن سانسىزداعان ەگىنىشلەر تۇر. ادام–دار ەگىستىكتى قورعادى، سىونداي – اق ودان سالاماتتى، باقىتتى تۇرمىستى قاراستىر–دى.

جاسىل تاۋدىڭ، تۇنىق سۇدىڭ، اشىق اس–پانىنىڭ، مانات جەردىڭ رەال كارتيناسى ۇزدىك–سىز ايشىقتالغان كەزدە، ادامداردىڭ جۇرەگىند–دەگى” تۇنىق سۇ، جاسىل تاۋ دا” بارعان ساين كورىكىتى بولا تۇسەدى. شىنجياڭ ”تۇنىق سۇ، جاسىل تاۋ” ۇستانىمنىڭ جەتەكتە–ۋىندە ارشىندى قاداممەن العا تارتۇدا.

(باسى 1 – بەتتە)

2018 – جىلدىن بەرى، بۇل اۋدان جىيىنى 45 مىللىيون يۇاننان استام قارجى قوسىپ، شەكارا نىشىندەگى جابايى حايۋاناتتار جارائىلىستىق قو–رىعى كولەمىندەگى رەتتەۋ – وزگەرتۇدى، قال–پىنا كەلتىرۇدى قاچەت ەتەتىن 37 گەولوگيالق ورتانى كەن ۇقىمى بويىنشا قالىپنا كەلتىردى. ارال مەملەكەتتىك سازدىق باقشاسىنداى 198 مىلشى وتباسى كەدەيلەردى سۇبەمەلدەۋ بويىند–شا باسقا جەرگە كوشىردى، 56 كىلومەتر جەرگە تور تارتىپ، سازدىقنىڭ جارائىلىستىق ەكولوگيا–سىن قالىپنا كەلتىردى.

تاشقورعان لاستانۇدان ساقتانۇ جانە ونى جونگە سالۇدى ەكولوگياىى قورعاۋمەن ُوزارا ۇشتاستىرىپ، 2018 – جىلى 8 – ايدا قالا – قالال–شىقتىڭ تۇرمىستىق لاس سۇلارىن ُبىر جابىلى ەتۇ زاۋودىن سالىدى ُارى نىكە قوستى؛ يىىل 5 – ايدا لاس سۇلاردى ُبىىر جابىلىى ەتۇ زاۋودىن جاڭالاۋ يىنجەنەرياسىن اتقارىپ، نىساد–ما جىيىنى 9 مىللىيون 440 مىڭ يۇان قارجى قوستى، نىسان قازىر سالىنىپ بولپ، نىكە قو–سىلدى، قازىر لاس سۇلاردى ُبىر جابىلى ەتۇ قۇاتى كۇنىنە 4000 تەكشەمەرگە جەتەدى. ”بىمىز جاعاتىن پار قازانلاردى قاتاردان قالدىرىپ، تازا ەنەرگىيالى پارقازانلاردى پايدا–لانۇدى ىلگەرلەتتىك، قازىر بۇكىل اۋدانداى

(باسى 1 – بەتتە)

ۇرىمجىدە كومىردى گازعا وزگەرتۇ سىياقتى ُبىر توپ قورشاعان ورتانى جونگە سالۇ نىجە–نەريالارىن اتقارپ، اشىق اسپان، تۇنىق سۇ، تازا توپىراق، اۋىل – قىستاق قونىس ورتاسىن رەتتەۋ – جونگە سالۇ سىندى نىشاندىق سىياقتا يە 4 شايقاستى بار كۇشپەن ويداعىداى جۇرگە–زىپ، دامىتۇ بارىسىندا قورعاپ، قورعاۋ بارد–سىندا دامىتىپ، ُار ۇلت بۇقاراسىنىڭ ەكولوگيا–نىڭ پايداسىنان بارنىشا يىكىلىكتەنۇنە مۇمكىند–دىك جاساپ قالماستان، كەدەيلىكتەن ارىلتۇدان قامال اۋ شايقاسىنىڭ جەڭسىنە جوعارى ساپا–مەن قول جەتكىزۇ، جاپپاي دوڭگەلەك داۋلەتت–تىلىكتى جۇزەگە اسىرۇ ُۇشىن تاماشا نەگىز قالادىق.

دەسەدە، ُبىمىز مىنانى دا كورە بىلگەنمىز ُجون: شىنجياڭنىڭ ەكولوگيالق ورتاسى ُالسىز، قورشاعان ورتانى جونگە سالۇدى كۇ–شەيتۇدە مىندەت اۋىر، جول ۇزاق. كەزەكتە جاپپاي دوڭگەلەك داۋلەتتىلىككە جەتۇ قول سوزىم جەردە تۇر، ُسوز جوق، سىرتانەگيالق تاباندىلىقتى ساقتاپ، اناعۇرلىم پارمەندى شارا–لارمەن ەكولوگيالق ورتانى قورعاۋدى كۇشەي–تىپ، لاستانۇدان ساقتانۇ جانە ونى جونگە سالۇدان قامال اۋ شايقاسىن ويداعىداى جۇرگە–زىپ، جاپپاي دوڭگەلەك داۋلەتتى قوعام ور–ناۋتۇدامى ەكولوگيالق ورتانىڭ ولقىلىمىن جەدەل تولىقتاۋىمىز كەرەك.

جاسىل دامۇ ۇستانىمىنا باستان – اياق تا–باندى بولۇ كەرەك. ويلاۋ اۋقىمدى بەلگىلەي–دى، ۇستانىم ارەكەتكە جەتەكشىلىك ەتەدى. شىنجياڭنىڭ بايتاق دالاسىندا شوكمەدەي دە قارا بۇلتقا ورنىن جوق؛ شىنجياڭنىڭ سۇلۇ كوركى ُبىر شۇققاناق لاس سۇدىڭ بولۇىن دا كوتەرمەيدى. ُبىمىز ادام مەن تايىيىعاتنىڭ جارا–سىمدى، قاتار ُومىر ُسۇرۇى سىندى تابىيىعات–قا علمىي كوزقاراستى، تۇنىق سۇ، جاسىل ناۋ — باعالى بايلىق، قارىلى دالا، مۇزدى القاپ تا باعالى بايلىق دەيتىن ماڭىزدى دامۇ ۇستانىمىن بەرىك ورناتىپ، تاماشا ەكولوگيالق ورتانى خالىق تۇرمىسى ُۇشىن جالىىعا ەڭ ُتىبەيدى قۇت – بىرسقا اينالدىرىپ، تاۋ، سۇ، ورمان، ەگىنجاي، كول، جايلىمدى تىرشلىكتىڭ تاء–دىرلاى ورتاق تۇلعاىسنا اينالدىرىپ، بۇكىل رايونىداى ەكولوگيالق وركەنبەت قۇرىلىس–نىڭ تىڭ ساتىعا كوتەرىلۇىن ىلگەرلەتۇىمىز كەرەك.

جاسىل دامۇعا ُتىبەيدى ُتۇزىلىس – مە–حانيزىمدى جەدەل قالىپتاستىرۇ كەرەك. ُتۇزىم ەڭ ُتۇبىرلى جاققان، ۇزاق بولاشاقتان مەڭگە–ردەى. ”باعدار شامدى“ جارقىراتىپ، زاڭمەن جونگە سالۇ، اكىمشىلىك، بازار، علم – تەخنىكا سىياقتى كوپ ُتۇرلى تاسىلدەردى جان – جاقىتى

كومىر جاعاتىن 12 پارقازان تۇگەلدەي قولدا–نلۇدان توقتاتىلىپ، ەلەكترلى پارقازانعا وزگەر–تىلدى، 4233 وتباسىنداى ەگىنىشى – مالشىنىڭ كومىردى ەلەكترگە وزگەرتۇ نىسانى ُساتتى ىل–گەرلەتتىلدى، اۋا ساپاسى ۇزدىكىسز جاقسارتىل–دى“. – دەدى اۋداندىق ەكولوگيالق ورتا مە–كەمەسىنىڭ باستىعى ۇ جۇنىڭ، – ”بىلىتىر اۋدا. نىمىزدىڭ اۋاسى ساپالى بولعان كۇن سانى %92كە جەتتى“.

سونمەن بىرگە، تاشقورعان كاسىپورىند–داردى باقلاۋ – باسقارۇ تەبىبىن ارتتىرىپ، ياركەن وزەنى، تاشقورعان وزەنى سىياقتى ۇل–كەندى – كىشىلى وزەندەرگە، بۇلاقتارعا، كولدەر مەن سۇ قويىمالارنا، ئوعاندارعا، كو–گالدارعا، سازدىقتارعا جانە ەكولوگيالق ورتا–سى سەزىمىتال وڭىرلەرگە جارااقسىز زاتتاردى شىعاراتىن اۋىز ورنالاستىرۇعا تىيم سالىدى.

تالاي جىل ۇزدىكىسز جونگە سالۇ ارقىلى تاشقورعاننىڭ وسىمدىك جامىلمىسى قالىپنا كەلتىرىلىپ، ەكولوگيالق ورتاسى جاقسا–رىپ، زاڭسىز اڭ اۋلاۋ ارەكەتتەرى بۇكىل–دەي تىيىلىپ، ُۇستىرت حايۋاناتتارىنىڭ ُتۇ–رى مەن سانى بارنىشا كوبەيدى. قازىر جابا–يى حايۋاناتتاردى قورعاۋدىڭ قاتارىنا سانالم–لىقپەن قوسىلعان ەگىنىشى – مالشى بارعان ساينىن كوبەيىپ كەلەدى.

قولدانا وتىرىپ قورشاعان ورتانى جونگە سالۇدى ىلگەرلەتۇ، ەكولوگيانىڭ قىزىل سىزد–مەن، تومەنگى شەگىن قاتاڭ ساقتاپ، ”ُۇش جوعارى“ نىسانلاردىڭ شىنجىياڭعا كىرۇىنە قاتاڭ تىيم سالىپ، ەكولوگيالق ورتانى قور–عاۋدىڭ جانە كەڭىستىكتەن پايدالانۇدى باىس–قارۇدىڭ ەڭ قاتاڭ ُتۇزىمىن، سۇ بايلىمىن باىس–قارۇدىڭ ەڭ قاتاڭ ُتۇزىمىن جولعا قويىپ، ەكولوگيالق ورتانى بۇلدىرەتىن ُتۇرلى ارە–كەتتەرگە ”نولدىك تۈزىمىدىك“ ئانتىتۇ كەرەك. ”جاڭا ۇلشەم باعانىن“ ورناتىپ، قاھارماندى GDPعا قاراپ باعالاماي، بايلىقتىڭ ساردىپ بولۇى، قورشاعان ورتانى قورعاۋ، ەكولوگيا–لىق ونىمىدلىك سىياقتىلاردى امبەباپ باعالاۋ جۇيەسىنە نەگىزىپ، قورشاعان ورتانى قورعاۋ–دىڭ قۇرىش قوسىنىن جەتىلدىرىپ، جاسىلدىقتى كادىرلاردىڭ ناتىيجەسىن باعالاۋدامى نەگىزگى تۇسكە، نەگىزگى اۋەنگە اينالدىرۇ كەرەك.

جاسىل دامۇ ُئاسىلى مەن تۇرمىس ُئاسىس–لىن زور كۇشپەن ىلگەرلەتۇتۇ كەرەك. دامۇ ُئا–سىلى دامۇ ناتىيجەسىنە جەنەكشىلىك ەتەدى. جاسىل دامۇدى جۇزەگە اسىرۇ علمى – تەخنىكا–لىق قۇرامى جوعارى، بايلىقتىڭ سارىپ بولۇى تومەن، قورشاعان ورتانى لاستاۋى از ُوندىد–رىس ُئاسىلىن ىلگەرلەتۇدى قاچەت ەتەدى. جاڭا دامۇ ۇستانىمىن تاباندىلىقپەن دايەكتىلەند–دىرىپ، قامداۋ جاعىنداى قۇرىلمىدىق رەفور–مانى ۇزدىكىسز تەرەڭدەتىپ، كاسىپ قۇرىلمى مەن ەنەرگىيا قۇرىلمىمىن كۇش سالا رەتتەپ، وسىزاماندىنغان ەكونوميكا جۇيەسىن جەدەل قۇرىپ، ُداسىتۇرلى كاسىپتەردىڭ تىيىنىڭ وزگە–رىپ، دارەجەسىنىڭ جوعارىلاۋىن جەدەلدەتىپ، جاڭا قوزعاۋشى قۇاتتاردى جەتىلدىرىپ، زورىايد–تىپ، جاڭا ەكونوميكانى دامىتۇ كەرەك. قاراپا–يىم، ۇيلەسىمدى، جاسىل، تومەن كومىرتەكتى تۇرمىس ُئاسىلىن زور كۇشپەن دارىپتەپ، باي–لىقتان جاپپاي ۇنەمەدى جانە اينالىمدى پايدا–لانۇدى ىلگەرلەتەتىپ، ُوندىرىس جۇيەسى مەن تۇرمىس جۇيەسىنىڭ اينالىمدى جالعاسۇىن جۇ–زەگە اسىرۇ كەرەك.

ادامدار جاسىل تاۋدىڭ سەنىمىن اقتاسا، جاسىل تاۋ، ُسوز جوق، ادامداردىڭ ُۇمىتىن جەردە قالدىرمايدى. بۇكىل رايوندا جوعارىدان تومەنگە دەيىن ”تۇنىق سۇ، جاسىل تاۋ — باعا–لى بايلىق“ ۇستانىمىن مىقتاپ ورناتىپ، ەكو–لوگياىى الدىڭغى ورنىنعا قويۇعا، جاسىل دامۇعا قاشاندا تاباندى بولسا بولعانى، ُبىمىز، ُسوز جوق، شىنجياڭنىڭ اسپانىن اناعۇرلىم اشىق، جەرىن اناعۇرلىم جاسىل، سۇىن اناعۇرلىم تۇنىق، قورشاعان ورتاسىن اناعۇرلىم كوركەم ەتىپ، تۇنىق سۇ مەن جاسىل تاۋدى جاپپاي دوڭگەلەك داۋلەتتىلىكتىنىڭ ەڭ تاماشا كورنىسىد–مە اينالدىرا الامىز.